



# ZDRAVÍ A ŽIVOTNÍ STYL VE SPARTĚ

STAROVĚKÁ SPARTA

# Těhotenství

- ▶ odmítáno vyhánění plodu léky
  - ▶ ničí tělo
  - ▶ Lykurgos
- ▶ během těhotenství užívány pročišťovací prostředky
  - ▶ rození štíhlých, ale dobře rostlých a půvabných dětí
- ▶ důležitost rození nových dětí

# Bydlení a pohodlnost

- ▶ jen potřebný nábytek – lehátka, stolice, stoly
- ▶ odmítán
  - ▶ přepych,
  - ▶ chtivost po bohatství,
  - ▶ hovory o penězích a řemeslech,
  - ▶ přejídání a pochoutky (Agésiláos),
  - ▶ změkčilost v odpočinku, koupání (horké x studené koupele), životě ...
- ▶ vše pohodlné a luxusní přímo zakázáno

# Dům

- ▶ **strop** zhotovený jen sekyrou
- ▶ **dveře** zhotovené jen pilou
- ▶ ne přepych a nádhera
  - ▶ velmi prostý dům
- ▶ nutné mít v podobném stylu i lehátko, s tím pak i ostatní nábytek a oděv – vkus
- ▶ **Leótychides st.** – čtverhranné dřevo

# Hygiena

- ▶ Hdt 7.208: „Někteří z mužů cvičili, jiní se česali.“
- ▶ mladíci
  - ▶ nekoupání, aby si navykli na nedostatky
  - ▶ příp. v řece Eurótás
- ▶ odsuzování teplých koupelí
- ▶ olej – „sport“



- ▶ sexuální zdrženlivost
- ▶ kritizována a nepřipustná sexuální promiskuita
  - ▶ přesycenost a malátnost mnohým nevázaným stykem
- ▶ život velmi náročný, tvořen neustálým a náročným vojenským cvičením – v době války jen snadnějším cvičením
  - ▶ válka tak pro ně byla jakýmsi odpočinkem
    - ▶ v době míru cvičili 2x denně – před snídaní a před večeří **X** v době války zpravidla jednou denně **X** výpravy
    - ▶ důležitost hudby a zpěvu dodávající odvahu
  - ▶ celý život byl vymezený ke službě obci
    - ▶ každý patřil obci
- ▶ zákaz zabývat se řemeslem a vydělávat peníze
  - ▶ konec soudů ... s penězi přestaly i soudní spory
    - ▶ hrdelní spory – geronti

- ▶ tělesná cvičení, lov, činnosti v leschách (žerty), tance, hostiny
- ▶ město plné různých vzorů --- permanentní výchova
- ▶ úcta k olympijským vítězům – boj po boku krále
- ▶ **NUTNÉ: více námahy než potravy**
- ▶ posilování celého těla (ruce, nohy, záda, břicho)
- ▶ nejzdravější a tělesně nejzdatnější lidé (Xen.)
- ▶ *atimé*
  - ▶ za zbabělost
  - ▶ nečestná místa ve sborech
  - ▶ poslední pro míčové hry
  - ▶ uvolnění místa i mladší
  - ▶ všem musí uhnout z cesty
  - ▶ manželka, dcery ...
  - ▶ špatný oděv
  - ▶ nápodoba čestných – zbit
  - ▶ raději volena smrt







# cizinci a cizina

- ▶ nedovoleno moc pobývat v cizině – přinášení cizích mravů a zvyků
  - ▶ **x Agis** (lakota)
  - ▶ **Lýsandros** - příliv peněz (Au, Ag) --- lačnost po bohatství a přepychu = podkopání L. zákonů a zvyků x Agésilaos II.
  - ▶ Olympie vs ostatní PH
- ▶ cizincům bez jasného cíle nedovolováno přijít do města
  - ▶ aby se nestali učiteli něčeho zlého



# svatba

- ▶ žádoucí ženění mužů
  - ▶ veřejné sportování i průvody nahých dívek jako pobídka k milostným nutkáním
- ▶ neženatí – obdoba bezectí
  - ▶ nesměli pozorovat hry nahých dívek
  - ▶ v zimě museli chodit nazí kolem náměstí a zpívat píseň o spravedlivém trestu za neposlušnost zákonů
  - ▶ Derkylidés: ... „*Vždyť tys nezplodil toho, kdo by i mně jednou postoupil sedadlo.*“
- ▶ ženy dospělé x ostatní Řecko, Řím
- ▶ svatba – únos
  - ▶ družička – ostříhání - mužský plášť a obuv - stelivo - muž - lůžko - návrat do kasáren
  - ▶ u ženy jen noc, udržování v tajnosti
    - ▶ cvičení zdrženlivosti a umírněnosti

- ▶ starší muž a mladá žena
- ▶ možné požádat muže o jeho ženu
- ▶ děti, muži, ženy – společný majetek státu (otroci, koně, psi, vozy...)
- ▶ vymizení cizoložství

*Když se nějaký cizinec otázel Sparťana Gerada, „jak jsou u nich trestáni cizoložníci, odpověděl: Příteli, u nás se nikdo nemůže stát cizoložníkem. Když pak cizinec namítl: Ale což kdyby se přece vyskytl? Geradas na to řekl: Pak dá jako pokutu býka, který bude hlavou sahat přes Taygetos a pít bude z Eurótu. Když se onen cizinec nad tím podivil a pronesl: Jakpak by se mohl vyskytnout tak veliký býk? Geradas se tomu zasmál a pravil: A jakpak by se mohl vyskytnout ve Spartě cizoložník?“*



# kaddování a volby

- ▶ nový člen mezi spolustolovníky
- ▶ kaddování chlebem hozeným do nádoby (*kaddichos*)
  - ▶ **přijetí** – kousek chleba jak byl
  - ▶ **nepřijetí** – sežmolený chléb
  - ▶ 1 sežmolený kousek = nepřijetí
- ▶ volba:
  - ▶ dle pokřiku mužů na sněmu

# *fiditia*

- ▶ přátelství L-D, jíst *editia*,
- ▶ společné stravování
  - ▶ lov/ obětiny
- ▶ dodávky potravin
  - ▶ 1 medimnos ječné mouky + 8 choů vína + 5 min sýra + 2,5 min fíků + trochu peněz na vařivo / měsíc
- ▶ zákaz obědvání doma (král Agis)
  - ▶ i najedení se doma a poté účast na F.
    - ▶ všímání si a kritika toho, kdo s ostatními nejí a nepije

## ▶ strava musela být vydatná

- ▶ kde je součástí životního stylu tělesná námaha a cvičení vede dobrá strava k pevným svalům, velké síle a krásné barvě

## ▶ bez tělesných cvičení – neforemnost, malátnost a nafouklost

## ▶ více námahy než potravy

## ▶ prostá strava

- ▶ černá polévka, někdy maso (staršími odmítáno), voda, trochu vína

## ▶ asi 15 u jednoho stolu (různý věk, výpravy, stan)

## ▶ „*Těmito dveřmi žádná řeč nevychází ven.*“

## ▶ **chlapci** – škola moudrosti a naslouchání

- ▶ heilóti – mnoho vína, zpěv sprostých písní, tanec



# Melas Zomos (μέλας ζωμός)


## černá polévka složení:

- ▶ vepřová krev
- ▶ vepřové nohy
  - ▶ ocet
  - ▶ voda
- ▶ kroupy
  - ▶ sůl



# reference:

- **hlavní jídlo** spartského vojska
  - ne dobré, ale **výživné**
  - **pontský král** si koupil spartského kuchaře a chtěl, aby mu tento udělal ono slavné spartské jídlo. Poté ji král ochutnal, s odporem sousto vyplivnul a rozlítil se na kuchaře. Ten odpověděl: „*Králi, kdo chce požívat tuto polévku, musí se napřed vykoupat v Eurótu*“ (Plut., Lyc. 12).
- ▶ další cizinec po jejím ochutnání pronesl: „*nyní vím, proč se Sparťané nebojí zemřít.*“



Zakázáno obědvat doma „ležíce přitom u stolu na nádherných přehozech a jsouce krmeni potmě rukama posluhovačů a kuchařů jako žravá zvířata, přičemž by si kazili mravy i těla, nakloněná všelikému druhu prostopášnosti a obžerství, jež si vyžaduje dlouhého spánku, teplých koupelí, mnoha pokojů a téměř každodenního ošetřování nemocného.“

- ne opíjení
- odchod za tmy bez pochodní /  
nedovoleno jít za světla



# pohřby

- ▶ tělo v nachovém suknu na olivových listech
  - ▶ červený plášť
- ▶ nic s mrtvým do hrobu
- ▶ ve městě blízko chrámů (x ostatní Řecko)
- ▶ doba smutku jen 12 dní, poté oběť Démétře
- ▶ i jako výchova mladíků, kteří se měli blíže seznamovat se smrtí a koukat na hroby
- ▶ na náhrobku ne jméno jen, př.
  - ▶ žena, zemřela jako kněžka
  - ▶ muž, zemřel při zemětřesení
  - ▶ x
  - ▶ Alfeos, zemřel v boji
  - ▶ Lampitó, zemřela při porodu



# LAKONICKÉ VYJADŘOVÁNÍ

- ▶ stručné, ale duchaplné a důvtipné
- ▶ prostopášnost v řeči chápali jako prostopášnost v pohlavním styku
- ▶ *Molon labe*, boj ve stínu, **Gorgó**
- ▶ **Lykúrgos**
  - ▶ jak se bránit útokům nepřátel: *zůstat chudými*,
  - ▶ hradby: *není patrně město bez hradeb, které je obklopeno statečnými muži*,
- ▶ **Leónidas** řekl muži, který mluvil o vážných věcech v nevhodný čas – „*Cizinče, nemluvíš o nutných věcech, kdy je to nutné*“
- ▶ cizinec neustále dotíral na **Démarata** otázkami, kdo ze S. je nejlepší: „*Ten, kdo je tobě nejméně podobný*“
- ▶ cizinec říkal **Theopompovi**, že bývá ve vlasti nazýván Sparťanomilem: „*Příteli, bylo by pro tebe čestnější, kdyby tě nazývali vlastimilem*“
- ▶ athénskému řečníkovi, který S. nazýval nevzdělanými odpověděl **Pleistónax**: „*Máš pravdu, neboť my jsme jediní z Řeků, kteří se od vás nenaučili žádné špatnosti*“
- ▶ kdosi nabádal jistého S., aby si poslechl muže, jež umí napodobit hlas slavíka, on odpověděl: „*Poslechl jsem si už samého slavíka*“
- ▶ S. mladíkovi kdosi slibovali kohouty, kteří bojují dokud nesklidí smrt: „*Nikoli, dej mi raději ty, kteří v pútcě smrt rozsévají!*“



ΜΟΛΩΝ ΛΑΒΕ

ΤΟΝ ΔΕ ΑΝΔΡΙΑΝΤΑ  
ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΕΩΝΙΔΑ  
ΣΥΝ ΤΩ ΗΡΩΩ ΤΟΥΤΩ  
Ο ΕΚ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΟΣ  
ΠΑΝΟΣ Σ. ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΟΣ  
ΤΗ ΣΠΑΡΤΗ ΑΝΕΘΗΚΕΝ  
1968

ΜΟΛΩΝ ΛΑΒΕ

ΤΟΝ ΔΕ ΑΝΔΡΙΑΝΤΑ  
ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΛΕΩΝΙΔΑ  
ΣΥΝ ΤΩ ΗΡΩΩ ΤΟΥΤΩ  
Ο ΕΚ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΟΣ  
ΠΑΝΟΣ Σ. ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΟΣ  
ΤΗ ΣΠΑΡΤΗ ΑΝΕΘΗΚΕΝ  
1968